

Ірина Федорів

СЛАВІСТИЧНІ СТУДІЇ ІВАНА ФРАНКА: ЗМІСТ І МЕТОДОЛОГІЯ

У статті авторка аналізує славістичну спадщину видатного українського науковця, письменника, громадсько-політичного діяча – І. Франка (1856–1916), з'ясовує методологічні підходи наукової творчості вченого, висвітлює основний зміст слов'янознавчих досліджень.

Ключові слова: І. Франко, українська славістика, полоністика, позитивізм, слов'янська єдність, культурологія.

Наприкінці ХІХ ст. українська славістика суттєво вирізнялася у європейському слов'янознавстві: до наукового обігу введено численні документальні джерела, видано десятки фундаментальних монографій, багато сотень інших робіт, у яких обґрунтовано чимало узагальнень, що й до сьогодні не втратили свого значення.

Історія науки є не лише її пам'яттю, а й її епістемологічною лабораторією. Згадаймо слова Г. Лейбніца, котрий писав “що в світі є річ важливіша за найпрекрасніші відкриття – це знання методу, яким їх зроблено” [1, с. 23]. З цього вислову випливає низка висновків. Основний з них полягає у тому, що саморефлексія – суттєва сторона розвитку науки. Йдеться про ті шляхи, якими наука приходить до певних відкриттів. Власне рефлексія і змушує звертатися до історіографічних проблем, зокрема до питання про місце даної науки у житті суспільства, у складній і динамічній системі культури.

Відомо, що в процесі розвитку слов'янознавства визначилися дві точки зору до нього. Одна із них суто філологічна – її прибічники вважали, що славістика є синонімом поняття слов'янська філологія. Основи другої, загальнокультурологічної, концепції розвитку слов'янознавства були закладені чеськими будителями й А. Міцкевичем. Прихильники цього погляду включали до славістики історію, право й етнографію. У становленні цієї точки зору значну роль відіграли такі вчені як П. Гулак-Артемівський, О. Бодяньський, І. Срезневський, П. Прейс, В. Григорович, у тому числі й І. Франко. Таким чином, сучасна славістика вивчає мову, історію і культуру слов'янських народів у всіх їх проявах, взаємини між цими народами і внесок кожного з них і слов'янства загалом у скарбницю загальнолюдських цінностей [1, с. 24; 2, с. 12].

Слід підкреслити, що міждисциплінарні й комплексні дослідження набули в наш час широкого розвитку і у природничих, і у гуманітарних науках. Ще В. Вернадський, розмірковуючи над історією і перспективами розвитку науки, писав: “...Зростання наукового знання ХХ ст. швидко стирає межі між окремими науками. Ми все більше спеціалізуємось не за науками, а за проблемами. Це дає змогу, з одного боку, надзвичайно заглиблюватися у досліджуване явище, а з другого – розширювати охоплення його з різних точок зору” [3, с. 145].

Логіка розвитку науки найчіткіше простежується у творчості тих учених, які визначали основні тенденції її розвитку і відобразили їх у своїх працях. У цьому плані діяльність І. Франка-славіста становить особливий інтерес. Він, використовуючи досягнення сучасної йому славістичної науки, разом з тим набагато випереджав свій час, заклавши основи того підходу, який утвердився в наступних славістичних дослідженнях, особливо в плані методики і методології.

У своїх працях учений охопив історію, літературу і культуру багатьох слов'янських народів від давнини до сучасної йому епохи. Джерела, до яких він звертався, були різноманітними, торкалися різних сторін і проявів слов'янського життя. Вони висували

перед науковцем питання про контекстуальний підхід, про застосування різних дослідницьких прийомів і методів. Особливості досліджуваних об'єктів, логіка їх всебічного вивчення неминуче вели до використання принципів комплексності, міждисциплінарності. Візьмемо хоча б дослідження І. Франком кирило-мефодіївської проблеми: він вивчає всі її аспекти, розглядає діяльність Кирила і Мефодія як лінгвіст, літературознавець, історик та культуролог [1, с. 25]. Ще один приклад – розвідка І. Франка “Іван Вишенський і його твори” [4]. Вона є показовою у багатьох аспектах. Постає видатного полеміста упродовж багатьох років привертала увагу Каменяра як митця і вченого. Як поет він створив прекрасний образ видатного культурного діяча України; життя І. Вишенського дало І. Франку привід для глибоких роздумів про долю творця, який не зміг втілити в життя свої гуманістичні ідеали. Як учений, І. Франко дослідив основні етапи творчого шляху поета, усі його твори, вписавши їх у широкий загальнослов'янський і загальноєвропейський контекст [4].

Історія комплексних і міждисциплінарних досліджень має одну важливу особливість, яку варто вивчати також у плані психології творчої особистості. Вчений, як правило, йде до таких досліджень від певної науки, конкретного об'єкта вивчення. Вже сам предмет виводить його за межі “своєї” проблематики. Та з І. Франком справа виглядає складніше. По-перше, він поєднував у собі митця, вченого, громадського і політичного діяча. Літературно-художня, наукова, публіцистична і громадська діяльність у нього нерозривно пов'язані між собою. По-друге, для І. Франка характерний універсалізм, широкий підхід до історії й сучасності, розуміння дійсності в усіх її проявах, у складних взаємозв'язках її сторін і граней. Універсалізм І. Франка проявився і у нерозривному зв'язку пізнання і діяльності. Художня творчість і наукова праця вченого невіддільні від його культуротворчої діяльності. Як славіст, він багато зробив для зміцнення культурних взаємозв'язків між слов'янськими народами. По-третє, як науковець він поєднував у собі літературознавця, і фольклориста, етнолога, і етнографа, мовознавця і філософа, історика, і політолога. Це означає, що він був культурологом у найглибшому і найширшому розумінні цього слова. Відзначаючи багатогранність зацікавлень І. Франка, широту його творчих об'єктів, різносторонню діяльність загалом та в галузі славістики, зокрема, маємо на увазі не енциклопедизм, а саме універсалізм. Енциклопедизм означає широту і глибину знань, засвоєння здобутків культури. Універсалізм пов'язаний з тим, що на основі цього засвоєння створюються нові цінності. Він передбачає творчу активність особистості.

У зв'язку з цим згадаємо обставини, за яких з'явилися перші виступи І. Франка із славістичних питань. Вчений жив в Австро-Угорській імперії, до складу якої входили поневолені слов'янські народи. Уже у старших класах Дрогобицької гімназії він зацікавився давньочеськими Краледворським і Зеленогорським рукописами, переклав їх українською мовою [2, с. 306] (рукописи були “відкриті” у 1817–1818 рр. чеськими ученими В. Ганком і Й. Ліндом; свого часу І. Срезневський видрукував російський переклад уривків Зеленогорського рукопису і на основі дослідження мови пам'ятки та її змісту зробив спробу його джерелознавчого аналізу, а згодом видрукував студію “Виписки із Краледворського рукопису, стосовно релігійних вірувань і обрядів”, де заявив про автентичність цієї “пам'ятки давнини про давнину”, що є “спільною дорогоцінністю всіх слов'ян”) [2, с. 156].

У 1875 р. І. Франко вступив до Львівського університету, а закінчив філософський факультет Чернівецького університету лише 1891 р. Упродовж наступних двох років він працював над докторською дисертацією у Відні під керівництвом відомого вченого-славіста В. Ягича. Її успішний захист (1893) відкрив ученому шлях до професури, але на заваді цьому стали польські націоналістичні кола імперії Габсбургів [2, с. 307]. І. Франко бачив, яка величезна роль культури у формуванні національної самосвідомості. Сама дійсність поставила перед ним питання про зв'язок розвитку культури і національно-визвольних рухів. Значний вплив на становлення і розвиток І. Франка-славіста мали також балканські події 1875–1878 рр. Відомо, що одним з перших його виступів з цієї проблематики були “Літературні письма” [5], згодом, “Із болгарських пісень народних, пісні гайдуцькі”, “Сербські народні думи й пісні” [6]. Балканські події висунули перед науковцем ті проблеми,

над якими він буде працювати у наступні роки. В першу чергу, це питання про відповідальність діяча культури за долю народів та завдання, що стоять перед ним.

Відтак, славістичні праці І. Франка умовно можна поділити на такі групи:

- дослідження, де головним об'єктом є явища літератури, мови або словесного фольклору; будучи за предметом свого вивчення філологічними, вони, проте, виходять за межі філології і включають у себе загальнокультурологічну проблематику;
- праці, присвячені історії, етнографії, політології, філософії; в них явища розглядаються в широкому контексті загальнославістичної проблематики;
- студії, в яких культура розглядається як єдине ціле, а не окремі її аспекти [1, с. 26].

У працях з історії світової славістики розділи про І. Франка-славіста повинні бути одними з центральних. На сьогодні написані лише невеличкі розвідки з цієї проблеми. Декілька досліджень опубліковано ще в радянські часи: Т. Рудої “Іван Франко – дослідник слов'янського фольклору” [7], Г. Вервес “Іван Франко і питання українсько-польських літературно-громадських взаємин 70–90-х років XIX ст.” [8], Л. Коваленка “І.Я. Франко – історик-славіст” [9], В. Жебокрицького “Деякі питання історії південних слов'ян в творчості І. Франка” [10]; окремі з'явилися в часи незалежності, наприклад, О. Дорофтей “Маловідома стаття І. Франка про слов'янофільські рухи: (До 150-річчя І. Франка)” [11].

Заслужують спеціальної уваги праці львівського науковця М. Гольберга, присвячені методологічним аспектам наукової спадщини І. Франка [1; 12; 13].

Відомий на сьогодні дослідник з історичної славістики – С. Копилов у монографії “Проблеми історії слов'янських народів в історичній думці України (остання третина XVII – початок XX ст.)” серед низки інших українських славістів аналізує й твори І. Франка, присвячені окремим аспектам історії Польщі, Болгарії та з історії славістики [14].

Попри це, слід констатувати, що в наш час методичні й методологічні уроки, які випливають із діяльності І. Франка в галузі слов'янознавства, вивчені ще не достатньо. Відтак, у запропонованій статті зроблена спроба систематизації й аналізу славістичної спадщини із наукового доробку видатного вченого, з'ясовано методологічні підходи наукової творчості І. Франка у цій галузі, висвітлено основний зміст слов'янознавчих досліджень, передусім з історії слов'янських народів.

Те, як І. Франко розглядав питання про завдання і методологію окремих наук, що входили до славістичного комплексу є надзвичайно цікавим. Звичайно, найбільше уваги у цьому зв'язку він приділяв літературі, згадаймо: “історія українського літературного і духовного життя була віддавна улюбленим предметом моїх досліджень” [18, с. 276]. У статті “Етнологія та історія літератури” письменник так визначив завдання історика літератури: “...Історик літератури мусить бути істориком цивілізації свого народу і історію літератури повинен розглядати як частину, і то дуже значну, хоч і не єдину історії цивілізації” [15, с. 273]. Цю думку вчений розвинув у наступних працях, зокрема у статтях “Задачі і метод історії літератури” [16], “Метод і задача історії літератури” [17], а також у першій частині “Історії української літератури” [18].

У зв'язку з цим доречно згадати іншого вченого, старшого сучасника І. Франка, який зробив чималий внесок у розвиток славістики, – академіка О. Веселовського. У своїх працях Каменяр часто звертався до нього, відзначав, що цей дослідник “має найбільше заслуг у великій галузі порівняльного дослідження літератури” [19, с. 623].

Незважаючи на відмінності між І. Франком і О. Веселовським, ці вчені мали чимало спільного. Насамперед у галузі славістики вони часто працювали над однаковими темами, вивчали слов'янські літератури у їх взаємозв'язках і у взаєминах з європейськими (щоправда, О. Веселовський підходив до цієї проблеми з позиції фахівця романо-германської філології, І. Франко ж розглядав її в першу чергу як україніст та славіст) [1, с. 27]. Обидва вчені на матеріалі слов'янських літератур розв'язували фундаментальні питання літературознавства, культурології загалом, відкривали такі сторони історико-літературного й історико-культурного процесу, які до них не висвітлювались іншими західноєвропейськими вченими. Обидва розглядали літературу в нерозривному зв'язку з іншими проявами життя народів.

Долучення творів слов'янських літератур до характеристики європейського і світового культурного процесу робило його розуміння повнішим, масштабнішим і глибшим. Це є й повинно бути важливим уроком для сучасних дослідників: не можна досліджувати світової літератури чи всесвітньої історії, не беручи до уваги ролі в них слов'янських народів [1, с. 28].

У розумінні предмета історії І. Франко стояв на позиції визнання закономірностей історичних процесів, а головне завдання історичної науки вбачав у вивченні цих об'єктивних закономірностей. “Під історією, – писав він у 1881 р., – розуміємо дослідження внутрішнього зв'язку між фактами, т.е. таке угруповання єдиничних, важливіших і дрібніших фактів, щоб з них виходив якийсь “сенса”, т.е., щоб видно було певні основні закони природні, правлячі тими фактами і виключаючи їх” [20, с. 10]. Як бачимо, залежно від власного соціологічного розуміння історичного процесу, І. Франко був прихильником позитивістської методології, котра від історії вимагає не лише обробки сирого матеріалу, але, головним чином, розкриття законів розвитку людського суспільства [21, с. 171].

Із наукової спадщини І. Франка, що стосується історичної славістики слід виділити такі найважливіші теми, якими він найбільше займався: історія Польщі, історія і культура південних слов'ян, історія славістики (що власне наприкінці ХІХ ст. виокремлюється у самостійний напрям славістичних досліджень), кирило-мефодіївська проблематика. Непокоїло видатного вченого і питання слов'янської єдності, у якому він виступив як продовжувач традицій славістичної науки і суспільної думки епохи національного відродження, зокрема чеських і словацьких діячів Й. Домбровського, Й. Юнгмана, Я. Коллара, П. Шафарика, які розвиваючи ідею Й. Гердера, розглядали слов'янські культури у їх нерозривному зв'язку.

Безпосереднім поштовхом до розробки І. Франком питань польської історії були обставини громадсько-політичного життя на галицьких землях у 60–80-х рр. ХІХ ст. Польське повстання 1860-х рр., що перекинулося на територію Правобережжя, привернуло увагу громадськості, у тому числі й наукових кіл. Увагу до цих подій виявили і слов'янофіли, котрі вважали поразку поляків переконливим доказом зради ними “одвічних завітів слов'янства”. Актуальним було й питання про оцінку польського визвольного руху першої половини ХІХ ст. Передумовою для розвитку полоністики в цей час служив сам факт переплетіння історичної долі українського й польського народів і зосередження чималої кількості джерел для успішного дослідження історії Польщі в різних державних і наукових установах України. Частина цих документів у другій половині ХІХ ст. була видрукувана зусиллями Київської археографічної комісії [2, с. 270].

В історичному розвитку Польщі І. Франко не бачив якихось виняткових особливостей. Вважав, що під німецьким впливом упродовж Х–ХІІІ ст. в Польщі були встановлені феодальні порядки й наступило різке розділення між станом хліборобським і шляхтою, а від ХІV ст. остання “рішуче й ненастанно йшла до цілковитого поневолення хліборобів” [22, с. 19]. Рішеннями ж сеймів у ХІV–ХVІ ст. “шляхта добилася того, що хлоп зробився її приватною власністю, її худобою, з котрою вона могла робити, що хотіла” [22, с. 22–23]. І. Франко лише кількома штрихами торкнувся питання виникнення й розвитку польської державності, але згадував про те, що вже, починаючи з ХІV ст., королівська влада була обмежена на користь шляхти, а вже після смерті Казимира Великого шляхта обирала королів Польщі, “звичайно при таким виборі вони пильнували, аби у нового короля виторгувати для себе якнайбільше користей” [22, с. 20].

Учений зробив спробу з'ясувати характерні риси шляхетської демократії в Польщі у ХVІ–ХVІІ ст. Зокрема, він висловив міркування, що польський державний організм поступово слабшав, а головними причинами цього вважав безправність простого народу, необмежену владу над ним шляхти, повне безсилля королівської та державної влади взагалі, релігійну нетерпимість, політичну корупцію і моральний розклад шляхти. “Певна річ, польська шляхта не все була вже на тим низьким моральним рівні, а її воєнна хоробрість не була пустою фразою”, – вказував учений [23, с. 15]. Низка переможних війн принесла

Польщі немало здобич для правлячої верхівки, але в Польщі не було великих міст, а промисел і торгівля не могли розвиватися в суспільно-економічних обставинах Польської республіки, міщанство упало, та все-таки при панських дворах і під панською опікою були деякі зав'язки ремесел і промислу”, з останніх зростало виробництво горілки [23, с. 8].

Однією з причин занепаду Польщі, яка у середині XVII ст. вважалася найсильнішою державою в Європі, І. Франко вважав внутрішні чинники. Коли б навіть не почалося українське повстання, то через “рік чи кілька літ пізніше була би вибухла пожежа з якоїсь іншої причини, а хто знає, чи й без воєнної пожежі Польща не була би ще швидше пропала від внутрішньої гнилизни, що точила її вже 1648 р.” [23, с. 9]. А з другої половини XVII ст. Польща “почала хиріти та марніти всім тілом. Раз іще 1683 р. вона з Яном Собеським здобулася на геройський подвиг під Віднем та се була остання її перемога. Швидко потім пішли часи “сасів” (курфюрстів саксонських – Августа II та Августа III), а за ними, не сповна 100 літ по віденській вікторії польська самостійна держава почала рішуче конати” [23, с. 8–9].

Іван Франко вважав, що “упадок Польської держави і перехід Литви та Правобережної України під Росію пройшов майже незаметно” [24, с. 197]. Становище польської шляхти у новій державі майже не змінилося, а, навпаки, під російським правлінням вона навіть виграла, бо змогла опертися на сильну російську адміністрацію у своїх стосунках до закріпаченої народної маси. Так було і на польських землях, які ввійшли до складу Пруссії, де онімечені польські магнати Радзівіли стали опорою трону, а також в Австрії, де частина польської шляхти підтримувала режим Габсбурзької монархії, а польські поміщики не були обмежені у своїх “правах” над селянами і поводитися з ними “по-старому, по-старопольски” [22, с. 44].

У низці робіт І. Франко сформулював свій погляд щодо польського визвольного руху першої половини XIX ст. Вчений зупинився на всіх найважливіших подіях 1830–1831, 1846, 1848, 1863 рр. в Галичині.

Він вважав, що, обороняючи ідею історичної Польщі “від моря до моря”, польський народ зазнав лише чималої кривди. “Повстання 1831 року принесло їм, крім зруйнованого краю, також страту конституції Царства Польського, спроби 1846 і 1848 – різню в Тарнівським і битву під Гдовом, де польський мужик стояв проти польського шляхтича, бомбардування Кракова і Львова і слідує за тим довголітню реакцію бюрократичну в Галичині і в Познанщині; повстання 1863 року принесло також велике погіршення їх долі в Росії”, – писав він у розвідці “Наш погляд на польське питання” (1883) [25, с. 206].

У повстанні 1830–1831 рр. І. Франко відзначає два головні моменти: обставини його передодня та вплив цього руху на Поділля. Мова йде про активізацію польських громадських кіл в 20-х рр. XIX ст.: заснування й поширення різних освітніх та навчальних закладів (реформа Віленського університету, відкриття Кременецького ліцею, Вінницької гімназії тощо). Водночас досить рішуче діяли єзуїти, котрі боролися проти ідей лібералізму. В них ідеологи польських поміщиків і духівництва вбачали небезпеку. Ці настрої мракобісся, розвиває думку І. Франко, були поширені в польських шляхетських колах. Мова йшла про кріпацтво, а поміщики не хотіли серйозно поступатись своїми правами і привілеями [6, с. 56].

Іван Франко звернув увагу на те, що на Поділлі мали місце співчуття і допомога повстанцям з боку дрібної польської й української шляхти. Коли повстання було придушено, царська адміністрація розправилася з тими, хто співчував повсталим, переселивши їх з Поділля в Катеринославську губернію. Згодом була створена спеціальна комісія при київському генерал-губернаторові, яка скасувала шляхетство 23 тис. родин і вписала до податкового стану близько 80 тис. осіб [9, с. 56].

Висвітленню цього питання вчений присвятив повідомлення “Записка о состоянии Подолии в 1843 г.”, опубліковане в “Киевской старине” (1896, кн. 3). Дані з нього письменник навів удруге в статті “Нові причинки до історії польської суспільності на Україні в XIX ст.”, надрукованій в “Записках НТШ” за 1902 р. (т. 45, кн. 1). Подільські події, як відгук на повстання 1830–1831 рр., досі глибоко не вивчені. Оригінальний матеріал про

учасників повстання 1831 р. на Поділлі, переважно про місцеву дрібну польську й українську шляхту та селян зберігаються в Хмельницькому обласному архіві м. Кам'янець-Подільського [9, с. 56].

Чимало уваги І. Франко приділив повстанню польських селян у Галичині в 1846 р., опублікувавши солідну історичну розвідку “Польське повстання 1846 року в Галичині” на сторінках тижневика “Зоря” [9, с. 57; 26].

Причини повстання історик вбачав у подіях польського руху початку 1830-х років, коли дії у Варшаві “розворушили польську суспільність на цілім просторі давньої Польщі”, а після його поразки чимало учасників емігрувало до Галичини. Тут ними були створені таємні карбонарські ложі й товариства, що згуртували у своїх лавах патріотично налаштованих поляків, котрі виношували плани загальнонаціонального повстання. Учений з'ясував, що “поштовх до нового руху, котрий мав закінчитися такою страшною для польського народу катастрофою, вийшов із заходу, від еміграції польської”, а його рушійними силами були “емісари польських революційних зв'язків у Франції” Едвард Дембовський і Теофіл Вишньовський [26, с. 367]. Задля придушення повстанського руху, австрійська влада поширювала в Західній Галичині чутки про озброєну шляхту, яка намагалася не допустити скасування імператором панщини, й це стало для селян, “оружених в коси, вили і ціпи”, сигналом для розправи з панами-поляками [26, с. 383]. Кульмінацією повстання, як з'ясував дослідник, стали селянські виступи у Тарновському окрузі, де були розгромлені майже всі шляхетські маєтки, а чутки про те, що “поляки хотять різати хлопів” стали “однією з головних причин страшної лютої і нелюдської, яку проявляли селяни над повстанцями”. Утім, невдача спіткала повстання в Кракові, також в інших повітах Галичини, учасників якого було віддано під суд [26, с. 389–412].

Важливо, що І. Франко звернув увагу на наслідки поразки повстання 1846 р. в Галичині, котрі були “фатальними”. По-перше, започатковано “упадок серед польської освіченої молодіжї того вільного, демократичного духу, того хлопоманства, котре зачало було зароджуватись серед неї” [26, с. 412]. По-друге, “катастрофа 1846 р. наклала глибоку і досі незарівняну пропасть між польським народом і польською шляхетською інтелігенцією... Та фатальна нехїть і відраза польської інтелігенції до польського народу сталася одною з найсумнівніших появ в історії нашого столїття..., затроїла й весь свободний рух 1846 року і найбільше причинилася до його цілковитої безплідності” [26, с. 412–413]. По-третє, трагічні події 1846 р. стали чи не головною причиною схибленого, “утяжливого та руйнівного способу знесення панщини і індемнізації”, виданий же восени того року патент, що регулював панщину, “ані хлопа, ані панів не вдоволив” [26, с. 413–414].

Торкаючись подій революції 1848 р. в Австрійській імперії, І. Франко назвав її “нагальною бурею”, котра на якийсь час зняла “бюрократичне павутиння” та очистила повітря на наступні десять років [26, с. 414]. У квітні 1848 р. австрійський уряд, задля зменшення впливу польської революційної демократії та ослаблення політичного напруження, видав “патент” про скасування панщини в Галичині, а у вересні – закон про ліквідацію панщини за викуп на території всієї Австрії. Учений був переконаний, що ця реформа не дала селянам землі, а великі викупні платежі й залишки феодалізму важким тягарем лягли на плечі трудового селянства. “Та будь-що-будь, знесення панщини лишилося одинокою тривкою й добродійною пам'яткою бурхливого 1848 року, – писав І. Франко. – З усього, про що тоді, мов у гарячці, говорено й писано, се одно не пропало і зробилося підвалиною нового життя, нового ладу та розвою Австрії, а особливо нашого народу” [26, с. 89].

Далекоглядними виявилися міркування І. Франка про можливість утворення незалежної Польщі: “яко слов'яни, ми, конечно, бажаємо полякам всього доброго і бажаємо їм наперед всього “не пропасти в німецькій пучині”, котра грозить їм з заходу. Ми бажаємо їм народного поєднання і навіть політичного відродження... Але, – підкреслює письменник, – ми уважаємо всякі замахы реставрації Польщі поза етнографічними границями польського народу найтяжчим нещастям для самого польського народу. ... відродженої Польщі не

можемо представити собі інакше, як тільки людовою, демократичною” [9, с. 57]. Історія лише підтвердила ці передбачення вченого.

Зрештою, важко переоцінити значення наукового доробку І. Франка у вивченні таких важливих проблем нової історії Польщі, як повстання селян у 1846 р., революційних подій 1848 р., скасування у Галичині панщини та ін. Його спостереження, аргументовані й виважені думки відносно українсько-польських взаємин зберігають своє наукове значення й сьогодні.

Власне судження щодо окремих подій руху богомилів висловив І. Франко у студії “Переслідування богомилів у Болгарії в 1211 р.” (1908) [27, с. 553–554]. Піддавши критиці твердження К. Іречека про переслідування богомилів у 1211 р., зокрема видання за ініціативою царя Борила антибогомилського збірника, він з’ясував, що “цей епізод є видуманим, власне, слабким відблиском більш давньої подібної легенди, чисто літературним запозиченням” [27, с. 553–554]. Порівнявши цю легенду з останньої книги хроніки Малали з оповіданням про переслідування болгарських богомилів у 1211 р., І. Франко висловив думку, що “розповідь Малали виступає як прототип, а остання як слабка копія. Те, що в легенді таке просте, ясне і цілком підхоже до орієнтальних звичаїв і традицій, у болгарському оповіданні видається фрагментарним, випадковим і майже невмотивованим” [27, с. 554]. Він був переконаний, що лише додаткова інформація про першоджерело цього оповідання дозволила б остаточно з’ясувати, “як нам розглядати оповідання про переслідування богомилів у 1211 р. – як історичний факт чи як імпортовану легенду” [27, с. 554]. У будь-якому разі, як констатує сучасний дослідник В. Чорній, богомилський рух посилював внутрішню нестабільність болгарської держави цього періоду, кількість прихильників богомилства зростала [28, с. 87].

У 70–90-х рр. XIX ст. боротьба слов’янських народів за національне визволення посилюється. Окремою сторінкою стали події на Балканах 1875–1878 рр. І. Франко підкреслював, що визвольний рух південних слов’ян мав загальнослов’янське значення. У вже зазначених вище статтях [5–6] вчений, не обмежуючись суто літературознавчою стороною, торкнувся низки питань з історії південних слов’ян, підкреслив, що вони, зокрема болгари, під владою султанської Туреччини терпіли національний, релігійний і соціальний гніт. Це пов’язано із законами, за якими не мусульмани вважалися мало не худобою. Вказав, що звичним явищем були періодичні погроми болгарських поселень. І. Франко позитивно оцінює гайдуцтво як форму боротьби болгарського народу проти турків. Шляхом перекладу й друкування в пресі гайдуцьких пісень письменник популяризував цей рух [6].

У статті-рецензії “Сербські народні думи й пісні” І. Франко зупинився на одному з драматичних моментів історії сербського народу – битві на Косовому полі [6].

Відтак, у руслі тогочасних наукових тенденцій, І. Франко, як й інші українські славісти продовжував вивчення ключових проблем історії й культури південних слов’ян.

Як уже зазначалося, наприкінці XIX ст. у самостійний науковий напрям славістичних досліджень виокремлюється історія славістики. Безперечні заслуги у ньому мають О. Кочубинський, А. Дудка-Степович, Т. Флоринський, М. Кордуба. Серед них вирізняється й постать І. Франка. Вчений активно студіював праці російських та українських славістів XIX ст.: М. Погодіна, О. Гільфердінга, П. Прейса, О. Пипіна, В. Макушева, О. Потєбні тощо. І. Франко ретельно стежив за роботами професора-слов’янознавця Одеського університету О. Кочубинського. Про широкий діапазон І. Франка в цій галузі свідчить і його обізнаність з науковим доробком славістів за рубіжем: Шафарика, Коллара, Міклошича, Ягича, Мурка, Дринова, Вазова, Каравелова, Марковича, Новаковича, Богішича та ін. [9, с. 54; 29, с. 7–10].

В окремії праці І. Франко звернувся до характеристики наукової діяльності польського етнографа, українця за походженням Е. Коритка [30]. Студентом другого курсу Львівського університету він брав участь у “польських конспіраціях 1833 і 1834 р.” й був засланий під нагляд поліції до міста Любляни [30, с. 509]. В Іллірії та Крайні Е. Коритко проводив фольклорні та етнографічні спостереження словенського народу, результатом яких і стала його п’ятитомна збірка українських народних пісень [30, с. 515–516]. І. Франко був

переконаний, що невідома у науковому світі епістолярна спадщина Е. Коритка й зібрані ним фольклорні записи є новим, важливим матеріалом для “загальної картини етнографічних студій і наукових інтересів чільних провідників слов’янського відродження в першій половині XIX в.” [30, с. 504].

Безумовно, І. Франко цікавився працями українських славістів-істориків та літературознавців О. Бодяньського, Ю. Венеліна, В. Григоровича та ін. У 1903 р. він написав біографічний нарис про О. Бодяньського, в якому високо оцінив його наукову діяльність [31]. Чи не першим із його біографів, він акцентував увагу на зацікавленості майбутнього вченого славістичною проблематикою уже в період навчання в Переяславській семінарії, чимало професорів якої через рід Думітрашок-Райчів були зв’язані із Сербією. Цим, зокрема, автор пояснював знання семінаристом О. Бодяньским сербської мови, його захоплення народними піснями зі збірки В. Караджича. За спостереженням І. Франка, вирішальне значення у формуванні наукових зацікавлень видатного вченого мав професор Московського університету М. Каченовський, який “надихнув його до нових тоді в Росії славістичних студій” [31, с. 439]. Дослідник констатував, що у 1837 р. О. Бодяньський захистив магістерську дисертацію і став першим ученим, якому російський уряд надав стипендію для проведення слов’янознавчих студій [31, с. 441]. Зрештою, І. Франко висловив думку, що О. Бодяньський був “одним з найзаслуженіших діячів на полі слов’яно- і спеціального українознавства в Росії” [31, с. 438].

Іван Франко підкреслював, що українські славісти не визначалися однорідністю щодо суспільно-політичної орієнтації, серед яких вирізнялися послідовники слов’янофільства та панславізму. З цієї точки зору цікавою є характеристика галицького історика Д. Зубрицького, котрий, “познайомившись 1838 р. з Погодіним, по-своєму, а властиво зовсім по-шляхетськи зрозумів його ідеї про слов’янську взаємність, як конечність зректися своєї народності, мови і традиції і зіллється в одно з якою-небудь пануючою: у Зубрицького такою пануючою народністю була зразу польська, а потім російська” [9, с. 54].

Іван Франко дав глибоку й змістовну оцінку проектам слов’янського федералізму, в яких провідною була ідея М. Костомарова про месіанство України. “Приїхавши до Києва в р. 1845, Костомаров мав уже вироблені погляди на питання слов’янське. Він приймав у свою програму конечність взаємного ознайомлення слов’ян між собою, але йшов далі, вважаючи конечним змагати до витворення одноцільної слов’янської держави, основаної на взаємнім пошануванню всіх національних осібностей поодиноких слов’янських націй і на їх федеративному зв’язку”. В іншому місці письменник з іронією говорить про “костомарівську федерацію під протекцією” [9, с. 54].

Іван Франко перший позитивно відзначив, що в українській славистиці в середині XIX ст. була прогресивна суспільно-політична течія, представлена “руською трійцею”, а “головне демократом Т. Шевченком”, який напротивагу слов’янофілам і лібералам, висунув тезу про об’єднання народів усіх слов’янських країн з метою національного і соціального визволення [9, с. 54].

На окрему увагу заслуговують студії І. Франка, присвячені аналізу наукових поглядів М. Драгоманова, в яких була зроблена вдала спроба з’ясувати вплив історіософії відомого українського громадського діяча та історика на розробку теоретичних підвалин його концепції історії. Вчений відзначив вагомий доробок М. Драгоманова у галузі слов’янської фольклористики, що, за спостереженням І. Франка, засвідчили видрукувані в Софії студії про народні вірування і легенди, “праці ті поставили його в ряд найліпших знавців того предмета в цілій Слов’янщині” [32, с. 221–223].

Іван Франко виступив ініціатором видання окремих матеріалів епістолярної спадщини деяких учених-славістів, зокрема І. Ягича [33].

На початку 90-х років минулого століття у статтях “Літературне відродження полудневої Русі і Ян Коллар” [34] та “Слов’янська взаємність у розумінні Яна Коллара і тепер” [35] Іван Франко писав про зв’язок історії славистики з розвитком політичних взаємин між слов’янськими народами. Він підходив до цієї проблеми з позиції глибокого історизму,

відзначаючи її складність і суперечливість. Каменяр вважав, що становлення славістики і її розвиток багато в чому залежали від того, який зміст вкладався у поняття слов'янська взаємність, слов'янська спільність. Ця спільність по-різному проявляла себе на різних етапах історії. Взаємини між слов'янськими народами були складними і суперечливими, їх аж ніяк не можна розглядати як суцільну ідилію. Мали місце й процеси інтеграції й дезінтеграції. Спільність не виключала гострих конфліктів, які не можна замовчувати, їх слід ґрунтовно вивчати, всебічно висвітлювати. Але необхідно бачити, що в кінцевому рахунку перемагало почуття спільності та слов'янської солідарності, яка з такою силою проявляла себе у часи великих історичних випробувань [1, с. 23].

Коли йдеться про слов'янську спільність, маємо на увазі, звичайно, рівноправність народів й їх культур. Тут немає “старших” і “молодших” братів, “малих” і “великих” народів. Як тільки якийсь народ починає вивищувати себе над іншим, виникає загроза слов'янській спільності. При розмові про слов'янські взаємини не слід забувати важливих положень І. Франка про діалектику національного й інтернаціонального [1, 25]. За І. Франком, як точно відзначила Т. Панько, усвідомлення українськими людьми себе історичною єдністю, народом, нацією йшло поруч з бажанням утвердити себе в контексті інших народів шляхом примноження своєї культури іншими надбаннями [36, с. 7].

Вчений торкався питання про особливості філософії слов'янських народів. І хоча він цю тему спеціально не висвітлював, у нього є цікаві висловлювання про філософські напрями, які виявили себе упродовж історії слов'янства. Ось лише два приклади.

Розглядаючи притчу про багатих, І. Франко звертався до вчення богомилів. Це ж питання він розглядав і в першій частині “Історії української літератури”, й у деяких інших працях. Висловлювання вченого про богомилський рух заслуговують на серйозну увагу, тим більше, що вони не були предметом спеціального вивчення. Дослідник аналізував богомилські апокрифи. Релігійно-філософські погляди богомилів науковець вивчав у широкому європейському контексті як явище своєрідне, самобутнє і водночас таке, що містить характерні риси середньовічної філософії [1, с. 28].

Інший приклад. У статтях про слов'янське національне відродження йдеться і про філософські основи національно-визвольних рухів, про те, яке розуміння національної культури виявили ті чи інші діячі [1, с. 28].

Безумовно, що в основі праць І. Франка, в тому числі його славістичних досліджень була культура, або, за словами самого вченого, “витвори духовного життя даного народу”. Діяльність І. Франка вписується у широкий контекст історії світової науки. Одним із засновників культурологічної науки був Й. Гердер, творчість котрого постійно перебувала в полі зору І. Франка. Ці тенденції розвинулись у діяльності культурно-історичної школи (Ф. Гребнера – І. Ф.), яка проголошувала принцип історизму як основу у підході до досліджуваних явищ, виступала проти нормативізму й догматизму. Культурно-історична школа має незаперечні заслуги, які неодноразово відзначав й І. Франко, хоча й вказував на певну її однобічність [1, с. 29]. Для вченого важливими були питання цілісності й системності культури, специфічності кожного з її компонентів. Між тим, як зазначав він у рецензії на книжку М. Мурка “*Geschichte der altern sudslawischen Literatur*” (“Історія південнослов'янських літератур”), у представників культурно-історичної школи вивчення літератури перетворювалося у загальну історію культури, ототожнення природного і соціального, нерідко ігнорувався особистісний фактор. І. Франко поєднав соціологічне вивчення літератури із вивченням її специфіки, її естетичної сутності. Такий метод він застосував також при вивченні слов'янських літератур і фольклору [13, с. 96–98].

Гуманітарні науки вимагають методичного плюралізму. Це положення необхідно враховувати й у славістичних дослідженнях. У зв'язку з цим варто зупинитися на такій обставині. Культурно-історична школа не була суто літературознавчою, вона мала й загальногуманітарне значення. Один з її позитивних моментів полягав у тому, що вона багато уваги приділяла питанню ролі й місця історичної науки в гуманітарному комплексі. Без історії не можна пізнати духовного життя суспільства – така одна із засад культурно-

історичної школи. Разом з тим стверджувалась єдність історії й культури. Проте тут виявилася певна суперечність, пов'язана з недооцінкою суб'єктивного фактора в історичних і культуротворчих процесах. На це вказував І. Франко у низці своїх праць, зокрема у рецензії на нарис М. Мурка [1, с. 29].

Наприкінці XIX – у XX ст. у розвитку гуманітарних наук проявилися тенденції, які притаманні також і слов'янознавству. Це, по-перше, зростання ролі історичних досліджень серед гуманітарних наук, по-друге, – антропологічного фактора в історичних і гуманітарних дослідженнях загалом. Увага до духовної культури, до відтворення способу мислення людей минулого дає змогу розкривати людинознавчу сутність історії, суб'єктивну, психологічну сторону історичного процесу. Підкреслимо, що увага до антропологічного фактора об'єднує усіх гуманітаріїв і сьогодні, сприяє створенню комплексної науки про людину і культуру. Якщо історики є прихильниками історичної антропології, то літературознавці стверджують, що “твір є явищем антропологічним”, вводять навіть поняття “антропологія тексту”. Все це безпосередньо стосується завдань славістичної науки. Нагадаємо у зв'язку з цим, що І. Франко поділяв науки на фізичні й антропологічні [1, с. 30].

До цього часу дослідники мало уваги звертали на те, що письменник був визначним текстологом і багато займався проблемами критики тексту, зокрема на слов'янському матеріалі. Він неодноразово підкреслював важливість вдумливої, аргументованої критики джерел, копійкої текстологічної праці. Зроблене ним, скажімо, в галузі кирило-мефодіївської текстології і на сьогодні залишається глибоко повчальним. Важливо, що розв'язання текстологічних завдань І. Франко поєднував із вивченням життя тексту, його функціонування у різних середовищах, у різних історичних умовах [1, с. 31].

У 1903–1905 рр. Франко опублікував рецензії на праці польських учених О. Брюкнера і К. Потканського з кирило-мефодіївського питання. У них він висловив важливі методологічні положення. О. Брюкнеру належить велика кількість праць з кирило-мефодіївського питання [37–38].

У деяких з них І. Франко знаходить цінні факти, важливі думки, проте окремі положення польського історика вважає апіорними, безпідставними, слабо аргументованими. Особливо гострій критиці піддає Каменяр дослідження О. Брюкнера “Mystifikationen. I. Die Wahrheit über “Slavenpostil” und ihre Wirken...” (Містифікації І. Правда про “Слов'янських апостолів і їхні Праці”): “...Ся праця різала вухо славістів (навіть не слов'ян) своїми незвичайно гострими осудами, кинутими на особи, діяльність і всю історичну роль тих мужів, у яких слов'янський світ привик і досі бачити не лише святих, але також зачиначів і батьків слов'янської освіти, слов'янського самопізнання” [37, с. 380]. І. Франко дорікає О. Брюкнеру, що той не приділив уваги критиці тексту, текстологічній проблематиці [37, с. 383].

Ті ж проблеми методики досліджень І. Франко розглядає у рецензії на працю К. Потканського “Konstantyn i Metodyusz” (“Константин і Мефодій”). Відзначивши певні переваги К. Потканського над О. Брюкнером, І. Франко проте зауважує, що “метод їх обох у головній суті однаковий: замало критики джерел, а забагато суб'єктивно психологічного міркування” [38, с. 395].

Йдеться про значення текстології, яка допомагає створити надійну основу для історичних і філологічних досліджень. Цієї програми дотримувався І. Франко у своїх славістичних працях, зокрема в таких, як “Варлам і Йоасаф” [39], “Святий Климент у Корсуні” [40], “Слово о Лазареве воскресенні” [41].

Іван Франко приділяв значну увагу питанням порівняльного вивчення літератури, культури загалом. Оскільки порівняльну методику найбільше розроблено у літературознавстві, фольклористиці, етнографії, лінгвістиці, історики повинні враховувати досягнення цих наук [1, с. 34].

Звичайно, порівняльні історичні дослідження мають свою специфіку, але і тут вони повинні бути спрямовані на показ того спільного, що зближує слов'янські народи, і водночас того, що визначає самобутність і своєрідність кожного з них. Йдеться не про те, щоб

об'єднати розділи про історію і культуру різних слов'янських народів під одним “дахом”. Суть справи у порівняльно-типологічному вивченні тих історичних й історико-культурних процесів, що відбувалися у слов'янських країнах [1, с. 34].

Щоб порівняльне вивчення було аргументованим, глибшим, воно повинно мати надійну джерелознавчу базу, спиратися на ґрунтовне знання історіографії досліджуваної проблеми. І в цьому Франкові уроки є повчальними. Він завжди виходив з того, що історіографія становить один із наріжних каменів наукової праці. Варто вивчити не лише джерельну, а й історіографічну базу його праць. Показовий у цьому плані шостий розділ праці про Варлама і Йоасафа, де йдеться про дослідження над змістом і джерелом цього твору [39].

Розв'язуючи історіографічні проблеми славістики, ми ставимо питання і про роль традиції у розвитку науки. Під цим кутом зору І. Франко-славіст постає перед нами як діяч нового типу, що здійснив синтез традицій слов'янського національного відродження, досягнень академічної науки і найпрогресивніших філософських і соціальних ідей свого часу. Принагідно слід зазначити, що у працях І. Франка містяться глибокі, яскраві й надзвичайно місткі характеристики слов'янських будителів, які закладали основи нових національних слов'янських культур.

Щоразу перед нами відкриваються все нові й нові грані Франкової діяльності у галузі слов'янознавства. Великий вчений закликає нас не замикатися у межах однієї, окремо взятої спеціальності, а продовжувати утверджувати єдність славістики як співдружності гуманітарних наук, все повніше і глибше розкривати її потенціал, її людинознавчий зміст.

Список використаних джерел

1. *Гольберг М.* Іван Франко і методологічні засади славістики // Проблеми слов'янознавства. – 1999. – Вип. 50. – С. 23–35.
2. *Копилов С.* Українська історична славістика: витоки, становлення і етапи розвитку: Дис... докт. історичних наук/ 07.00.06. Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. – Кам'янець-Подільський, 2006. – 525 с.
3. *Вернадський В.* Вибрані праці: Праці / В.І. Вернадський. – К.: Наук. Думка, 2005. – 300 с.
4. *Франко І.* Іван Вишенський і його твори // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 30.: Літературно-критичні праці (1895–1897). – К.: Наукова думка, 1981. – С. 7–212.
5. *Франко І.* Літературні письма // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 26.: Літературно-критичні праці (1876–1885). – К.: Наукова думка, 1980. – С. 26–47.
6. *Франко І.* Сербські народні думи і пісні // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 26.: Літературно-критичні праці (1876–1885). – К.: Наукова думка, 1980. – С. 51–59.
7. *Руда Т.* Іван Франко – дослідник слов'янського фольклору. – К.: Наукова думка, 1974. – 156 с.
8. *Вервес Г.* Іван Франко і питання українсько-польських літературно-громадських взаємин 70–90-х років XIX ст. / Г.Д. Вервес; відп. ред. М. Т. Рильський; АН УРСР. – К.: Вид-во АН УРСР, 1957. – 361 с.
9. *Коваленко Л. І. Я.* Франко – історик-славіст // Український історичний журнал. – 1966. – С. 53–61.
10. *Жебокрицький В.* Деякі питання історії південних слов'ян в творчості І. Франка // Наукові записки КДУ. – Т. XV. – Вип. VIII. – К., 1956. – С. 46–57.
11. *Дорофтей О.* Маловідома стаття І. Франка про слов'янофільські рухи: (До 150-річчя І. Франка) // Визвольний шлях. – 2006. – № 2. – С. 48–52.
12. *Гольберг М.* Іван Франко та українсько-сербські культурні зв'язки. – Львів: Світ, 1991. – 144 с.
13. *Гольберг М.* Іван Франко і сучасне культурологічне вивчення літератури // Іван Франко і національне відродження. Тези доповідей наукової конференції. – Львів, 1991. – С. 96–98.
14. *Копилов С.* Проблеми історії слов'янських народів в історичній думці України (остання третина XVII – початок XX ст.). – Кам'янець-Подільський: Оіум, 2005. – 464 с.
15. *Франко І.* Етнологія та історія літератури // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 29.: Літературно-критичні праці (1893–1895). – К.: Наукова думка, 1981. – С. 40–50.
16. *Франко І.* Задачі і метод історії літератури // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 41.: Літературно-критичні праці (1890–1910). – К.: Наукова думка, 1984. – С. 7–16.
17. *Франко І.* Метод і задача історії літератури // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 41.: Літературно-критичні праці (1890–1910). – К.: Наукова думка, 1984. – С. 17–23.
18. *Франко І.* Історія української літератури // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 29.: Літературно-критичні праці (1893–1895). – К.: Наукова думка, 1981. – С. 276–290.
19. *Франко І.* Слов'янська “Притча о богатых из книг болгарских” // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 30.: Літературно-критичні праці (1895–1897). – К.: Наукова думка, 1981. – С. 621–659.
20. *Коваленко Л.* Історичні погляди Івана Франка. // І. Я. Франко як історик: Наукові записки АН УРСР. – К.: Вид-во АН УРСР, 1956. – Т. 8. – С. 3–33.
21. *Яковенко Н.* Вступ до історії. – К.: Критика, 2007. – 375 с.
22. *Франко І.* Панщина та її скасування 1848 р. в Галичині // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 47: Історичні праці (1898–1913). – К.: Наукова думка, 1986. – С. 7–122.
23. *Франко І.* Хмельниччина 1648–1649 років у сучасних віршах // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. – 1898. – Т. XXIII–XXIV. – Кн. III–IV. – С. 2–15.
24. *Франко І.* Нові причинки до історії польської суспільності на Україні в XIX в. // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 47: Історичні праці (1898–1913). – К.: Наукова думка, 1986. – С. 191–241.
25. *Франко І.* Наш погляд на польське питання // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 45: Філософські праці. – К.: Наукова думка, 1986. –

С. 204–220. 26. *Франко І.* Польське повстання в Галичині 1846 року (Історична розвідка) // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 46. – Кн. I: Історичні праці (1883–1890). – К.: Наукова думка, 1985. – С. 352–414. 27. *Франко І.* Маленькі знахідки із старослов'янської літератури та історії. II. Переслідування богомилів у Болгарії в 1211 р. // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 37: Літературно-критичні праці (1906–1908). – К.: Наукова думка, 1982. – С. 553–554. 28. *Чорній В.* Історія Болгарії. – Львів: ПАІС, 2007. – 404 с.: іл., карти. 29. *Франко І.* Поступ славистики на Віденському університеті // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 31.: Літературно-критичні праці (1897–1899). – К.: Наукова думка, 1981. – С. 7–10. 30. *Франко І.* Еміль Коритко, забутий слов'янський етнограф // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 37: Літературно-критичні праці (1906–1908). – К.: Наукова думка, 1982. – С. 500–549. 31. *Франко І.* Осип Бодяньський // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 34: Літературно-критичні праці (1902–1905). – К.: Наукова думка, 1981. – С. 438–444. 32. *Франко І.* [Промова на ювілеї М.П.Драгоманова] // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 46. – Кн. II: Історичні праці (1891–1897). – К.: Наукова думка, 1986. – С. 220–227. 33. *Франко І.* Лист проф. В. Ягича // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 35: Літературно-критичні праці (1903–1905). – К.: Наукова думка, 1982. – С. 411. 34. *Франко І.* Літературне відродження Полудневої Русі і Ян Коллар // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 29.: Літературно-критичні праці (1893–1895). – К.: Наукова думка, 1981. – С. 40–50. 35. *Франко І.* Слов'янська взаємність в розумінні Яна Коллара і тепер // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 29.: Літературно-критичні праці (1893–1895). – К.: Наукова думка, 1981. – С. 51–76. 36. *Панько Т.* Мова і нація в естетичній концепції Івана Франка. – Львів: Світ, 1992. – 188 с. 37. *Франко І.* А. Brückner. Mystifikationen. I. Die Wahrheit über "Slavenpostil" und ihre Wirken... // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 35.: Літературно-критичні праці (1903–1905). – К.: Наукова думка, 1982. – С. 377–388. 38. *Франко І.* K. Potkański. Konstantyn i Metodyusz // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 35.: Літературно-критичні праці (1903–1905). – К.: Наукова думка, 1982. – С. 389–395. 39. *Франко І.* Варлаам і Йоасаф. Старохристиянський духовний роман і його літературна історія // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 30.: Літературно-критичні праці (1895–1897). – К.: Наукова думка, 1981. – С. 621–659. 40. *Франко І.* Слово о Лазареве воскресеніи. Староруська поема на апокрифічні теми // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 32.: Літературно-критичні праці (1899–1901). – К.: Наукова думка, 1981. – С. 55–111. 41. *Франко І.* Святий Климент у Корсуні. Причинок до історії старохристиянської легенди // Іван Франко. Зібрання творів у 50-ти томах. – Т. 34.: Літературно-критичні праці (1902–1905). – К.: Наукова думка, 1981. – С. 7–347.

Iryna Fedoriv

SLAVISTIC STUDIOS OF IVAN FRANKO: CONTENTS AND METHODOLOGY

In the article the author analyses slavistic heritage of the famous Ukrainian scholar, writer, public and political activist I. Franko (1856–1916), studies methodological approaches of the scholar's scientific activity, throws light on the basic contents of Slavic study research.

Key words: I. Franko, Ukrainian Slavistics, Polonistics, positivism, Slavic unity, culture study.